

Samen toewerken naar social return 2.0: gedeelde uitgangspunten

1. Inleiding

Bij social return gaat het erom dat investeringen die gemeenten (opdrachtgevers) doen, naast het ‘gewone’ rendement ook een concrete sociale, maatschappelijke, winst opleveren: social return. Dit doen zij door het opnemen van sociale voorwaarden in inkoop- en aanbestedingstrajecten. Opdrachtnemers worden gevraagd een bijdrage te leveren aan het vergroten van de arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en/of het vakmanschap door het bieden van leer/werkplaatsen en of stageplekken. Bovendien wordt via Social Return ingezet op het tot stand brengen van een duurzame samenwerking en overleg met de markt waarbij men beoogt om tot passende oplossingen te komen. Deze beweging past bij de veranderingen in bestaande verhoudingen tussen overheid, burgers en bedrijven. En die bijvoorbeeld ook formele en informele netwerken en partnerschappen met elkaar helpt verbinden.

Social return is op dit moment één van de instrumenten om arbeidsparticipatie te vergroten. Andere instrumenten, zoals de participatiewet en de uitvoering van het sociaal akkoord, hebben vergelijkbare doelstellingen, en vormen met social return communicerende vaten. Dit is een van de aanleidingen om een aantal gezamenlijke uitgangspunten te formuleren.

Op basis van een aantal verkennende gesprekken tussen vertegenwoordigers van branches, bonden en gemeenten, en leden van De Werkkamer, is een gedeeld beeld ontstaan over de wijze waarop, op een positieve wijze, en meer in gezamenlijkheid, invulling kan worden gegeven aan beleid en uitvoering van social return. Partijen van De Werkkamer willen samen inzetten op het realiseren van verbeteringen en toewerken naar een ‘social return 2.0’. Om dat te realiseren formuleert De Werkkamer een aantal uitgangspunten. Andere partijen die social return toepassen (andere overheden, opdrachtgevers) worden opgeroepen deze uitgangspunten over te nemen.

In de optiek van De Werkkamer moeten de onderstaande uitgangspunten op regionaal niveau nader worden geagendeerd. Regionaal maatwerk is van belang om daarmee in te kunnen spelen op de mogelijkheden van zowel opdrachtgevers als opdrachtnemers in de specifieke arbeidsmarktcontext.

2. Uitgangspunten

- Het is wenselijk dat opdrachtgevers gezamenlijk werken met een eenduidige definitie en doelstelling van social return. De Werkkamer vindt dat de doelstelling van social return moet zijn: *het vergroten van duurzame arbeidsparticipatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt*. Binnen deze algemene definitie kan ook het bevorderen van sociale cohesie of vergroten vakmanschap een invulling van social return zijn.

- Deze doelstelling kan worden gerealiseerd binnen een aantal randvoorwaarden: vooraf overleg tussen marktpartijen en aanbestedende dienst of en zo ja hoe social return passend kan worden toegepast. Daarbij moet ook worden gezien hoe verdringing van bestaand werk voorkomen wordt en de toegang tot overheidsopdrachten niet beperkt wordt, met name voor het MKB. Dat kan bijvoorbeeld door de toepassing van social return te verbinden met een analyse van het aanbod op de arbeidsmarkt in de specifieke sector, door de eisen te relateren aan de loonsom en door de uitvoering flexibel mogelijk te maken buiten de scope van de opdracht, en te onderzoeken bij welke minimum omvang van de opdracht toepassing van social return nog proportioneel is.
- Duurzame samenwerking en co-creatie zijn het vertrekpunt. Het is gewenst dat de markt gaat meedenken over de mogelijkheden voor social return. De toepassing van een markt *en arbeidsmarktdialoog* (zie ook verdringingsvraagstuk hierna) bevordert de samenwerking met marktpartijen. Het is noodzakelijk dat opdrachtgever en marktpartijen elkaar beter leren kennen. Dat kan zowel per sector als branche worden ingevuld. Op regionaal niveau kunnen in afstemming met werkgevers en werknemersorganisaties nadere accenten worden gelegd ten aanzien van de precieze doelgroepen en ingespeeld worden op de specifieke arbeidsmarktmogelijkheden. Ook het onderwijs kan een belangrijke partner zijn voor het slagen van social return.
- De inzet van social return moet gericht zijn op het realiseren van langduriger sociaal rendement. Dat vraagt aandacht voor de continuïteit van bedrijven, waarbij ook overeen gekomen moet kunnen worden om de verplichting anders in te vullen, of op een later moment te voldoen. Specifieke aandacht voor de mogelijkheden van social return gaat uit naar het (klein) MKB en opdrachten waarin een beperkte looncomponent aan de orde is. Social return moet passend en realistisch zijn. Een standaard eis is in het algemeen niet passend.
- Duurzame inzet en realisatie van social return vraagt bovendien om aandacht voor het cliënt/ werknemersperspectief. De inzet moet gericht zijn op duurzame en reguliere arbeidsplekken, waarbij de positie van de werknemer binnen de onderneming op een goede manier geborgd moet zijn. Daar hoort ook begeleiding op de werkvloer bij en, in geval van een dienstverband, gelijkwaardige beloning en arbeidsvoorwaarden volgens cao. Aanbevolen wordt om hierover op regionaal niveau kader stellende afspraken te maken gemaakt¹.
- Verdringing van werkgelegenheid en concurrentie op lonen en arbeidsvoorwaarden tussen werknemers en mensen die op basis van social returntrajecten worden geplaatst is ongewenst en moet worden voorkomen. Social return mag geen aanleiding zijn om dezelfde arbeid tegen een lagere prijs of onbeloond te laten verrichten of werknemers gedwongen te ontslaan. Werkzoekenden kunnen geplaatst worden op leer/werkplaatsen, stageplekken of in betaald werk. Dat geldt ook voor werkzoekenden die vallen onder de banenafpraak. Werkzoekenden die gaan werken op basis van social return vallen

---

¹ De inzet op duurzame reguliere arbeidsplekken betekent dat een proefplaatsing niet zonder meer meetelt als invulling van een social return verplichting. Onderdeel van kaderstellende afspraken kan zijn de toepassing van de cao, aandacht voor de overname van personeel, arbeidsomstandigheden, en de creatie van een werknemerspool in het kader van social return.

onder de toepasselijke cao (van het bedrijf, de sector of de intermediair/Sw-bedrijf bij detacheren of uitzenden) of onder de arbeidsvoorwaarden van het bedrijf als er geen cao is.

Vertrekpunt is welke mogelijkheden marktpartijen zelf zien om verdringing te vermijden. Nader verkend moet worden welke mogelijkheden er zijn om verdringing te voorkomen. Wanneer de social return eis leidt tot verdringing, zal de overheid met de aanbestedende partij bezien of en hoe social return op een andere manier kan worden toegepast.

- Werkgevers/ opdrachtnemers ervaren een stapeling van (sociale) verplichtingen. Social return zou de inzet op MVO / arbeidsmarktbeleid en Participatiewet- eisen van opdrachtnemers juist moeten versterken. Opdrachtnemers moeten ervaren dat die verplichtingen bij elkaar horen. Deze verplichtingen zouden meer op elkaar moeten worden afgestemd waardoor dit onder de brede paraplu van inclusief ondernemen kan worden gebracht. In dat kader vindt de Werkkamer het wenselijk dat gerealiseerde garantiebanen als social return mag meetellen voor opdrachtnemers.
- De Werkkamer adviseert om periodiek vast te stellen welke verplichtingen worden opgelegd aan werkgevers/ opdrachtnemers en daar bij toekomstige toepassing van social return rekening mee te houden, in de zin dat stapeling wordt vermeden. Deze periodieke evaluatie zal periodiek plaatsvinden om te zien wanneer hiervan sprake is en welke geleidelijke maatregelen dan mogelijk en gewenst zijn.
- Bij het invullen van social return verplichtingen moet realisme het uitgangspunt zijn. Er zijn vanuit gelijk speelveld eisen, duidelijke en strikte voorwaarden nodig, tegelijk moeten er voldoende mogelijkheden worden gecreëerd om maatwerk toe te passen, zodat de eis past bij de opdrachtnemer. Het is goed als over de keuzes regelmatig overleg plaatsvindt tussen gemeenten, werkgevers en werknemersorganisaties. Het is tevens van belang dat onderling afgesproken voorwaarden ook aan tijd zijn gebonden bij de opdrachtgever.
- Een gelijk speelveld en het bereiken van resultaten kan worden bevorderd door een goede organisatie door de opdrachtgever. Het vraagt om een goed proces rondom inkoop en gunning, met aandacht voor advisering, schrijven van sociale paragrafen, maar ook goede en sluitende registratie en controle. Hiervoor moet een landelijk systeem komen.
- De toepassing en eisen van social return moeten simpel en eenvoudig zijn, bureaucratie moet worden voorkomen. In dat kader moet 'zelf verklaring' door opdrachtnemers verder worden gefaciliteerd.
- Het is gewenst dat het beleid en uitvoering inzake sroi *tussen gemeenten onderling* de komende tijd wordt geharmoniseerd. Daarbij wordt aanbevolen ook de hand te reiken naar andere opdrachtgevers, zoals andere overheden en hen te vragen zich aan te sluiten bij het regionale beleid en uitvoering.

- Het beleid, uitvoering en samenwerking met betrekking tot social return, zou wat de Werkkamer betreft op arbeidsmarktregio niveau moeten samenkomen. Aanbevolen wordt om opdrachtnemers en opdrachtgevers op regionaal niveau te faciliteren en ondersteunen om op proportionele wijze invulling te geven aan social return verplichtingen, conform bovengenoemde randvoorwaarden.
- Bij onderaanbesteding van opdrachten is het wenselijk om toe te zien op de uitvoering door onderaannemers (ketenaansprakelijkheid). Voor de onderaannemers gelden dezelfde verplichtingen als voor de hoofdaannemer. (gemeenten maken social return afspraken met de hoofdaannemer die verantwoordelijk blijft voor het realiseren van de afspraken).
- Tevens is het wenselijk om, waar het vooral om de inzet van personeel gaat of bij aanbesteding van diensten de inbreng van (vertegenwoordigers van) werknemers uit die bedrijven/ sectoren te betrekken, danwel klantgroepen die afhankelijk zijn van de dienstverlening. Het actief informatie op te halen bij (vertegenwoordigers van) werknemers kan bijdragen aan het kunnen realiseren van de social return opgaven. Zie ook bovenstaande aanbeveling om te komen tot een markt *en arbeidsmarktconsultatie*
- Partijen van de Werkkamer zullen deze uitgangspunten en aanbevelingen doen agenderen op regionaal niveau en hieraan de nodige prioriteit geven. Het overleg van de Werkbedrijven kan daarvoor worden benut.